Norsk bibliotekforening

Høringsnotat til familie- og kulturkomiteen

Statsbudsjettet 2027

Bibliotekene er demokratisk infrastruktur, men med sprekker i grunnmuren

Norsk bibliotekforening er en interesseorganisasjon for alle typer bibliotek, både folkebibliotek, skolebibliotek, UH-bibliotek og fag- og forskningsbibliotek.

Bibliotekenes rolle som demokratisk infrastruktur

Bibliotekene spiller en viktig rolle som bærer av demokratiet, som møteplass og arena for samtale og debatt. Bibliotekene er en del av totalberedskapen og motstandskraften i den norske befolkningen, slik både statsministeren og kultur- og likestillingsministeren har pekt på ved ulike anledninger.

Skal bibliotekene være møteplasser krever det rammebetingelser som er gode nok til å holde bibliotekene åpne, og ha ansatte. Men finansieringen henger ikke med. Statistikken viser at det er færre ansatte og færre filialer for hvert år. Samtidig er det rekordøkning i besøk og utlån. Da blir anerkjennelsen kun tomme ord.

Skal bibliotekene oppfylle rollen, og bidra til demokratisk deltakelse og økt lesing, må det følges opp med ressurser og en tydelig politikk. Begge deler mangler i det fremlagte budsjettforslaget.

Behov for nasjonal og sammenhengende bibliotekpolitikk

Kap. 326, Post 80 Bibliotektiltak

I statsbudsjettforslaget ligger det en oppsummering av tidligere nasjonale bibliotekstrategier, som peker på disse som bakgrunn for en vellykket utvikling av feltet. Det er allikevel ikke planlagt arbeid med nye strategier, eller felles kunnskapsgrunnlag for å definere hva bibliotekets rolle i 2026 skal være, og hva som trengs for å nå det.

Forslag til merknad:

Norsk bibliotekforening
Norwegian Library Association

Adresse
Akersgata 43
0158 Oslo

23 24 34 30
nbf@norskbibliotekforening.no
norskbibliotekforening.no

Komiteen ber Regjeringen igangsette arbeidet med en helhetlig, nasjonal bibliotekpolitikk for hele bibliotekfeltet, og komme tilbake til Stortinget med et forslag innen utgangen av 2027. Denne må vise bredden i samfunnsoppgaver og hvordan ulike politiske felt inngår i den samlede bibliotekpolitikken, og involvere relevante aktører og departementer, og basere seg på kunnskap, innspill og innsikt fra relevante aktører og feltet selv.

Leselyststrategi for voksne

Leselyststrategien for voksne er omtalt i budsjettet, men uten midler. I sammenheng med strategien står det i budsjettet at «Bibliotekene er sentrale i arbeidet med leselyst.» Tiltak og aktiviteter må følges opp med midler.

Forslag til merknad:

Komiteen ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med midler for å følge opp Leselyststrategien når denne legges fram. Bibliotekenes rolle, mandat og oppgaver skal framkomme tydelig, og følges opp med ressurser.

Forslag til statlig dugnad

Den kommunale selvråderetten er viktig. Bibliotekeiere kjenner best behov og utfordringer i eget lokalmiljø. Kommuneøkonomien er samtidig så stram at det er krevende å opprettholde gode bibliotektjenester. Derfor mener vi at det bør innføres en statlig tilskuddordning i tillegg til kommunale midler. I den svenske ordningen «Stärkta bibliotek» (2018-2023) samarbeidet stat, region og kommune gjennom 150 millioner årlige bevilgninger fra regjeringen. Ordningen førte til økt kapasitet og var metodeutviklende. Bibliotekene var fornøyde med innretningen fordi det viser en statlig ambisjon, samtidig som lokal og kommunal handlefrihet ivaretas.

Forslag til merknad

Komiteen ber regjeringen etablere en tilskuddsordning for folkebibliotek, og komme tilbake til Stortinget med plan for finansiering og framdrift innen utgangen av 2027. Ordningen skal sikre drift og investering, etter modell fra den svenske satsingen «Stärkta bibliotek». Denne skal ikke gå på bekostning av kommunale bevilgninger eller prioriteringer.

Innkjøpsordningene

Norsk bibliotekforening

Kap. 320, Post 55 Norsk kulturfond

Kultur- og likestillingsdepartementet omtaler økning i tilskudd til innkjøpsordningene som en del av Regjeringens arbeid med lesing. Det synes som om det er verdt å minne om at innkjøpsordningene startet som et litteraturpolitisk virkemiddel, der målet har vært å sikre utgivelse, tilgang, og forfatterinntekter. (SNL). Kulturdirektoratet sier: «Innkjøpsordningane bidreg til at det blir skapt, gitt ut, lese og spreidd litteratur av høg kvalitet.» Dette er en viktig ordning, men den er ikke opprettet for bibliotekene alene, eller for å sikre leselyst. Økning til innkjøpsordningene er positivt, men vi etterlyser tiltak som har en tydelig innretning for å arbeide for lesing, formidling og å legge til rette for lesekultur.

Trening av norske språkmodeller

Kap. 337, post 71

En avtale om trening av norske språkmodeller på boktekster er ferdig framforhandlet mellom Kopinor og Nasjonalbiblioteket. Trening på boktekster er avgjørende for å forbedre modellenes kvalitet på bokmål, nynorsk og samisk. Likevel har regjeringen ikke bevilget midler til avtalen i statsbudsjettet for 2027. Det er ubegripelig at regjeringen velger å stoppe halvveis i satsingen på norske språkmodeller. Avtalen ville doblet volumet av høykvalitetsinnhold til treningen og dermed økt sannsynligheten for at modellene faktisk tas i bruk i det norske samfunnet. Dette handler om å ivareta norsk språk og kultur, utvikle en nasjonal KI-infrastruktur og sikre rettferdig betaling til rettighetshaverne, slik at det fortsatt kan skapes nytt kultur- og kunnskapsinnhold. Finansiering må sikres slik at avtalen kan iverksettes og ambisjonene om bedre språkmodeller kan realiseres.

Lille norske leksikon

Kap. 320, post 74

Lille norske leksikon er et viktig for å sikre lik tilgang til informasjon og kunnskap for barn og unge. I en tid med desinformasjon, der kildebevissthet blir stadig viktigere, er Lille norske leksikon helt avgjørende for å sikre en åpen og opplyst offentlig debatt, for hele befolkningen, også barn og unge. Vi støtter Lille norske leksikons forslag om at kap. 320, post 74 økes med 7 millioner kroner i 2027, øremerket drift, oppdatering og videreutvikling av Lille norske leksikon, og tilrettelegging for at tilskuddet videreføres som årlig grunnfinansiering.

Norsk bibliotekforening
Norwegian Library Association
Adresse
Akersgata 43
0158 Oslo
23 24 34 30
nbf@norskbibliotekforening.no
norskbibliotekforening.no